

Sygn. akt II Ka 218/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Krystyna Świącicka
Sędziowie:	SSO Jerzy Kozaczuk SSO Dariusz Półtorak (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Agata Polkowska

przy udziale Prokuratora Luby Filoc

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2015 r.

sprawy **D. Z.**

oskarżonego o przestępstwo z art. 286 §1 kk

na skutek apelacji, wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Mińsku Mazowieckim

z dnia 5 lutego 2015 r. sygn. akt II K 137/14

wyrok utrzymuje w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną; zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa 140 złotych kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze.

Sygn. akt II Ka 218/15

UZASADNIENIE

D. Z. został oskarżony o to, że w okresie od dnia 1.03.2013 r. do 30.06.2013 r. w miejscowości M., pow. (...), woj. (...), działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, wyzyskując błąd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., Inspektorat w M. co do uczęszczania do uczelni uprawniającego do otrzymania renty rodzinnej, doprowadził w/w podmiot do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem w kwocie 7 405,76 zł w ten sposób, że będąc zobowiązany, nie zawiadomił organu rentowego o zaprzestaniu uczęszczania do P. (...), czym działał na szkodę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,

tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 5 lutego 2015 r., sygn. akt II K 137/14, Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim:

I. oskarżonego **D. Z.** uznał za winnego dokonania zarzucanego mu czynu z tą zmianą, że przyjął iż czyn ten stanowi wypadek mniejszej wagi i zakwalifikował ten czyn jako występki z art. 286 § 3 k.k. i za ten czyn na podstawie art. 286 § 3 k.k. w zw. z art. 34 § 1 i 2 k.k. oraz art. 35 § 1 k.k. skazał go na karę 4 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym;

II. na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego **D. Z.** obowiązek naprawienia szkody w części poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwoty 4.000 zł;

III. na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu na poczet orzeczonej kary ograniczenia wolności okres zatrzymania w dniach od 09 stycznia 2014 roku do 10 stycznia 2014 roku, uznając te dwa dni za równe czterem dniom kary ograniczenia wolności;

IV. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 90 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych w sprawie, a od opłaty zwolnił oskarżonego.

Apelację od przedstawionego wyżej wyroku wywiódł obrońca oskarżonego, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

I. obrazę przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie:

a) art. 2 k.k. wyrażającą się w błędnym uznaniu przez Sąd, że w aktualnym stanie prawnym ciążył na D. Z. szczególny, prawny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi w postaci powstania szkody w kwocie 7 405,76 zł przez zawiadomienie o zaprzestaniu nauki,

b) art. 286 § 1 k.k. wyrażającą się w błędnym uznaniu przez Sąd, że w przyjętym w przypisanym czynie czasokresie doszło do wyczerpania znamienia strony przedmiotowej określonej „doprowadza do rozporządzenia”, w sytuacji gdy rozporządzenia na rzecz oskarżonego Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał wcześniej,

II. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść wyroku, a mianowicie:

a) art. 4 k.p.k., art. 5 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. oraz art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. polegającą na niewzięciu pod uwagę przy ferowaniu wyroku wszystkich ujawnionych w toku przewodu sądowego i mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie okoliczności, oparciu poczynionych ustaleń faktycznych na dowolnie przeprowadzonej ocenie dowodów oraz wbrew zasadom prawidłowego rozumowania, wskazaniom wiedzy i doświadczenia życiowego, niedostatecznym uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy w tym okoliczności dla oskarżonego ewidentnie korzystnych, rozstrzygnięciu niedających się usunąć wątpliwości na niekorzyść D. Z., nienależytej analizie i ocenie poszczególnych dowodów, w szczególności dowodu z m.in.: wyjaśnień oskarżonego, zeznań pracownika ZUS oraz dokumentacji rentowej, uznaniu za udowodnione faktów nie mających wystarczającego oparcia w dowodach i nie wskazaniu w sposób należyty dlaczego Sąd nie uznał dowodów przemawiających przeciwko sprawstwu i winie oskarżonego, co doprowadziło do jego niesłusznego skazania za czyn z art. 286 § 3 k.k.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów odwołujący się wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie zaś o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Mińsku Mazowieckim.

W toku rozprawy odwoławczej obrońca oskarżonego poparł apelację i wnioski w niej zawarte, w przypadku uwzględnienia wniosku I. wniósł o zasądzenie kosztów obrony według norm przypisanych. Prokurator wniósł o nieuwzględnienie apelacji i utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy. Oskarżony D. Z. nie stawił się na rozprawie odwoławczej, mimo prawidłowego zawiadomienia o jej terminie. Mimo takowego zawiadomienia nie stawił się również nikt w imieniu oskarżyciela posiłkowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy jest bezzasadna i to w stopniu oczywistym. Sąd Rejonowy nie dopuścił się podniesionych w niej uchybień.

W wyprzedzeniu zasadniczej części rozważań podkreślić należy, że relacje treściowe zarzutów podniesionych w środku odwoławczym nakazały odniesienie się w pierwszej kolejności do tych tez skarżącego, w których wystąpił on z zarzutami obrazy prawa procesowego, dążąc tą drogą do podważenia prawidłowości pierwszoinstancyjnych ustaleń faktycznych. Skoro przesłanką wystąpienia z zarzutem obrazy prawa materialnego jest m.in. twierdzenie skarżącego, że przy wydaniu orzeczenia doszło do wadliwej subsumcji ustalonych faktów pod przepis prawa materialnego (vide postanowienie Sądu Najwyższego z 20 listopada 2008 r., V KK 158/08, LexPolonica nr 2233604), to warunkiem przystąpienia do analizy w tym zakresie jest przekonanie o prawidłowości odtworzenia tychże faktów.

Apelujący nie ma racji, o ile kwestionuje dokonaną przez Sąd I instancji ocenę materiału dowodowego. Motywy tej oceny przedstawione zostały w pisemnym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i analiza przytoczonych tam argumentów wskazuje, iż ocena ta jest prawidłowa. Sąd Rejonowy należycie uwzględnił dyrektywy art. 7 k.p.k., a skoro tak, to Sąd Okręgowy nie jest władny podważyć jego rozumowania i wysnutych na tej podstawie ostatecznych wniosków.

Wbrew wywodom apelującego, Sąd I instancji poddał należytej analizie wyjaśnienia D. Z.. Nie ma racji obrońca, jeżeli wskazuje na logiczny charakter akcentowania przez oskarżonego jego braku wiedzy o obowiązkach informacyjnych względem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS). W pełni podzielając argumentację wysuniętą przez Sąd Rejonowy, raz jeszcze podkreślić należy, że skoro D. Z. zdawał sobie sprawę z faktu, że brak postępów w nauce doprowadził do decyzji Dziekana Wydziału I (...)z dnia 1 października 2012 r., w efekcie której w dniu 1 października 2012 r. ponownie rozpoczął studia (k. 30), to musiał wiedzieć, do jakich konsekwencji doprowadzi dalsze ignorowanie obowiązków studenta, a tym samym spodziewać się kolejnej decyzji o skreśleniu z listy studentów. Z uwagi na okoliczność, że ostatnia ze wskazanych decyzji została odebrana przez jego matkę, J. Z., w dniu 11 marca 2013 r. (k. 31- 32), zaś sam oskarżony przyznał, że to głównie wymieniona zajmowała się odbiorem korespondencji (k. 163v), zupełnie dowolnym jest podnoszenie przezeń, że informację w tym przedmiocie otrzymał dopiero w połowie czerwca 2013 r. (k. 119v). Niewątpliwą jest również okoliczność, że oskarżony zdawał sobie sprawę, że przerwanie nauki doprowadzi do utraty przezeń uprawnień do otrzymywania renty rodzinnej. Zważyć tutaj trzeba, że w reakcji na decyzję o wstrzymaniu wypłaty renty z uwagi na brak zaświadczenia potwierdzającego naukę w roku 2011/2012 (k. 150 akt ZUS) do właściwej jednostki organizacyjnej ZUS wpłynęło zaświadczenie o podjęciu studiów na Wydziale I (...) w roku akademickim 2011/2012, zaś wniosek o wznowienie wypłaty renty rodzinnej został uwzględniony (k. 151- 152 akt ZUS). Swą wiedzę w tym zakresie pośrednio przyznał również D. Z. wskazując, że gdyby wcześniej wiedział o skreśleniu z listy studentów to powiadomiłby ZUS (k. 120v). Nie uznając szczerości twierdzenia, że oskarżony nie wiedział o utracie przez siebie statusu studenta, podkreślić trzeba, że gdyby faktycznie nie był świadom ciąży na nim obowiązków informacyjnych, to do ZUS nie wpłynęłoby wspomniane wyżej zaświadczenie, zaś sam D. Z. nie złożyłby wyjaśnień wskazanej treści. W tym stanie rzeczy ta część wywodów apelującego, która została poświęcona zagadnieniu rzeczywistego dotarcia do korespondencji obejmującej stosowne pouczenia musiała zostać uznana za zupełnie chybioną. Na marginesie rozważań poświęconych wskazanemu wyżej zagadnieniu podnieść trzeba, że skarżący popada w swego rodzaju sprzeczność prowadząc zaprezentowaną wyżej argumentację i jednocześnie wywodząc, że wzmiankowane obowiązki nie ciążyły na podsądnym, albowiem brak jest podstawy ustawowej dla ich ustalenia. Nie wdając się w rozważania na tym polu, stwierdzić trzeba, że zagadnienie to nie ma znaczenia dla kwestii odpowiedzialności karnej D. Z.. W przypadku oszustwa polegającego na wyzyskaniu błędu osoby rozporządzającej mieniem, część czynności wykonawczej przybiera postać zaniechania poinformowania osoby rozporządzającej mieniem o rzeczywistym stanie rzeczy. Także w odniesieniu do tej odmiany oszustwa określony w art. 286 § 1 k.k. typ czynu zabronionego jest przestępstwem powszechnym. Przepis art. 286 § 1 k.k. przewidując w tej postaci tzw. właściwe przestępstwo materialne z zaniechania nie jest tym samym powiązany z treścią art. 2 k.k., określającego podstawy odpowiedzialności karnej za przestępstwo niewłaściwe z zaniechania (vide M. K., P. K., Komentarz do art. 286 Kodeksu karnego [w:]

A. Zoll, Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278- 363 k.k., LEX 2006, teza 15.).

W przekonaniu Sądu Odwoławczego, zupełnie gołosłownymi były również zarzuty odnoszące się do nierzetelnego wartościowania zeznań świadka K. D. (k. 162v- 163, 15- 16, 119v- 120v) oraz dokumentów znajdujących się w aktach ZUS (k. 168). Zaakcentować w tym kontekście należy, że prawidłowo sformułowany zarzut obrazy art. 7 k.p.k. nie może ograniczać się jedynie do wskazania wadliwości sędziowskiego przekonania o wiarygodności jednych, a niewiarygodności innych źródeł, czy środków dowodowych. Powinien wykazywać konkretne błędy w samym sposobie dochodzenia do określonych ocen, przemawiające w zasadniczy sposób przeciwko dokonanemu rozstrzygnięciu (vide wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 19 kwietnia 2012 r., II AKa 85/12, LEX nr 1162856). Wobec braku takich wskazań w odniesieniu do pierwszoinstancyjnej oceny wskazanych wyżej środków dowodowych, stwierdzić wystarczy, że przeprowadzona z urzędu kontrola instancyjna nie doprowadziła do ujawnienia jakichkolwiek uchybień w tym zakresie.

Z tych wszystkich względów ocena materiału dowodowego poczyniona przez Sąd Rejonowy nie nosi cech dowolności. Nie zmienia tego lakoniczna konstatacja o uchybieniu przez Sąd I instancji treści art. 5 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., a ostatecznie i art. 4 k.p.k. Zważyć tutaj trzeba, że efekty przeprowadzonego wartościowania materiału dowodowego nie dały podstaw dla założenia, że realia sprawy D. Z. nakazywały powzięcie jakichkolwiek wątpliwości co do treści ustaleń faktycznych, zaś przepis art. 410 k.p.k. odnosi się do podstawy dowodowej, ale dotyczącej wydanego orzeczenia, a nie tak, jak chce tego skarżący- oceny dokonywanej w oparciu o art. 7 k.p.k. (vide D. S. Świecki, Komentarz do art. 7 Kodeksu postępowania karnego [w:] D. S. Świecki [red.], Kodeks postępowania karnego. Komentarz, LEX 2013, teza 3.). Niezależnie od powyższego, brak jest natomiast jakichkolwiek podstaw, by zakładać, że Sąd Rejonowy wyrokował w oparciu o materiał dowodowy nieujawniony w toku rozprawy głównej. Zupełnie niezrozumiałym był zarazem zarzut obrazy art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k.- mimo, że środek odwoławczy kwestionował prawidłowość pierwszoinstancyjnych ustaleń faktycznych, to nie sposób racjonalnie wywodzić, że Sąd Rejonowy zaniechał wskazania w uzasadnieniu swego wyroku na fakty, które uznał za udowodnione, dowody na których się oparł oraz na przyczyny, dla których nie uznał dowodów przeciwnych (k. 176- 178). Podniesiony w apelacji zarzut naruszenia zasady obiektywizmu, sformułowanej w art. 4 k.p.k., w istocie rzeczy stanowić mógł jedynie konsekwencję uchybienia pozostałym, spośród wyżej wskazanych przepisów procedury karnej i jako taki nie wymaga odrębnego omówienia.

Rezultat zaprezentowanych wyżej rozważań umożliwił Sądowi Okręgowemu ustosunkowanie się do zarzutu obrazy art. 286 § 1 k.k. Zanegowanie pierwszoinstancyjnej wykładni znamienia strony przedmiotowej tegoż występku w postaci „rozporządzenia mieniem” nie mogło spotkać się z aprobatą. Obrońca nie ma racji wskazując, że ZUS dokonał rozporządzenia swym mieniem na rzecz D. Z. już w dniu przyznania mu renty rodzinnej, tj. w dniu 23 września 2010 r. Mimo, że pojęcie „rozporządzenia mieniem” na gruncie art. 286 § 1 k.k. rozumieć należy autonomicznie (vide wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2012 r., V KK 419/11, OSP 2013/9/85), to jednak nie sposób odrywać jego znaczenia od właściwego pojmowania czynności prowadzących do zmian stanu majątkowego. Rozporządzenie mieniem może- w perspektywie wskazanego przepisu- nastąpić we wszelkich formach przewidzianych przez przepisy prawa, a więc zarówno takich, które przyjmują postać czynności rozporządzających w rozumieniu prawa cywilnego, jak i takich, które sprowadzają się do czynności zobowiązujących lub czynności zobowiązująco- rozporządzających (vide M. Dąbrowska- Kardas, P. Kardas, Komentarz..., teza 60.). Odnosząc się pośrednio do czynności zobowiązujących Sąd Najwyższy w wyroku z 14 lutego 1938 r., III K 2466/37, LEX nr 355805, wskazał, że przyjęcie zobowiązania stwarza roszczenie o jego wypełnienie i jako dług zmniejsza wartość majątku zobowiązanego i dlatego też doszedł do przekonania, że już przyjęcie zobowiązania pieniężnego stanowi rozporządzenie mieniem. Z uwagi na powyższe zważyć trzeba, iż roszczenie D. Z. względem ZUS miało aktualizować się dopiero po spełnieniu przezeń w określonych odstępach czasu konkretnych warunków, objętych przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440), Przyznana na rzecz oskarżonego renta rodzinna ma charakter świadczenia okresowego, płatnego co miesiąc, ale po spełnieniu warunku jakim było kontynuowanie nauki przez uprawnionego. Wobec okoliczności, iż wyżej wymieniony oparł swe zachowanie na przekonaniu organu rentowego o aktualności wszystkich przesłanek wypłaty świadczeń w okresie od dnia 1 marca 2013 r. do dnia 30 czerwca 2013 r., a w szczególności kontynuowania nauki przez uprawnionego, stwierdzić trzeba, że to właśnie w tym czasokresie doszło do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez ZUS.

Z tych wszystkich przyczyn apelacja obrońcy jest w oczywistym stopniu bezzasadna. Nietrafność postawionych w niej zarzutów przesądziła o niemożności uwzględnienia któregokolwiek ze sformułowanych przez skarżącego wniosków.

Wymierzając D. Z. karę Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy zważył tak stopień społecznej szkodliwości przypisanego mu czynu, jak i okoliczności stricte osobiste sprawcy. Orzeczona kara odpowiada więc dyrektywom art. 53 § 1 i 2 k.k. i nie nosi żadnych cech niewspółmierności. Spełni wszystkie swe funkcje w zakresie prewencji tak szczególnej, jak i generalnej. Kwestia prawidłowości wymiaru kary nie wymaga dalszej argumentacji, a to z tego powodu, że w apelacji nie postawiono zarzutu nawiązującego do treści art. 438 pkt 4 k.p.k.

Z tych wszystkich przyczyn i przy braku przesłanek z art. 439 § 1 k.p.k. Sąd Okręgowy orzekł, jak w części dyspozytywnej swego wyroku.

Na podstawie art. 634 k.p.k. w zw. z art. 627 k.p.k. Sąd Okręgowy zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa 140 złotych kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze. Na wskazaną kwotę złożyło się:

- 120 zł tytułem opłaty (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych- tekst jedn. Dz. U. z 1983 r., Nr 49, poz. 223 z późn. zm.),

- 20 zł tytułem wydatków (art. 618 § 1 pkt 1 k.p.k. i § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym- tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 663).